

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрієвський Б.М. Сучасні педагогічні технології: Посібник. – Херсон: Айлант, 2001. – 47 с.
2. Андросюк В.Г., Ромашко А.В. Педагогика и психология в деятельности органов внутренних дел. Часть особенная: Учебное пособие. – К.: НииРИО Киевской высшей школы МВД им. Ф.Э. Дзержинского, 1990. – 92 с.
3. Думко Ф.К. Підготовка курсантів до професійно-педагогічної роботи з неблагополучними сім'ями: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 /Південноукр. держ. пед. ун-т (м. Одеса) ім. К.Д. Ушинського. – Одеса, 2000. – 20 с.
4. Дяченко В.І. Формування професійної усталеності курсантів вищих закладів освіти системи МВС: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 /Південноукр. держ. пед. ун-т (м. Одеса) ім. К.Д. Ушинського. – Одеса, 2000. – 19 с.
5. Остапенко Т.Н. Науково-концептуальні засади підготовки працівників правоохоронних органів до роботи з педагогічно занедбаними дітьми //Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. праць /Ред. Т.І. Сущенко (відп. редактор) та ін. – Київ-Запоріжжя, 2002. – Вип. 26. – С. 445-449.
6. Юриста О.В. Правоохоронні відносини за участю міліції (теоретичний аспект): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 /НАН України. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 1999. – 20 с.

УДК 371.036

Корольова І.І.

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ КУЛЬТУРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У даній статті визначено чинники, що сприяють ефективній організації естетичного виховання студентів вищих педагогічних закладів у процесі культуротворчої діяльності.

The article represents the main means which promote to effective organization of students' aesthetic education in higher pedagogical schools in the process of their cultural activity.

Постановка проблеми. Вища педагогічна школа України знаходиться сьогодні в стані активного реформування, пошуку резервів ефективного вирішення завдань естетичного виховання щодо підвищення рівня естетичного розвитку, відповідно естетичної культури студентів вищих навчальних закладів. Тому особливою уваги набуває організація естетичного виховання у процесі культуротворчої діяльності, яка надає широких можливостей, проте потребує певного забезпечення.

Для успішного вирішення проблем, що пов'язані з ефективною організацією естетичного виховання студентів вищих педагогічних закладів у процесі культуротворчої діяльності, потрібна цілеспрямована допомога з боку суспільної практики, громадських і творчих організацій, а також системи професійної підготовки. Зазначені фактори суспільного, мистецького і професійно-освітнього рівнів утворюють цілісний комплекс впливу на особистість, її естетичні смаки, уподобання та цінності. Саме тому цілком обґрунтованим можна вважати погляд учених В. Бутенка, Н. Миропольської, Г. Падалки, О. Рудницької, Г. Шевченко та ін. щодо необхідності послідовного й ефективного використання естетико-виховних можливостей суспільної практики, культурно-мистецьких здобутків, а також професійно-педагогічної освіти.

Формулювання цілей дослідження. Мета пошуку на цьому етапі полягає у визначенні необхідного забезпечення, що сприяє ефективній організації естетичного виховання у процесі культуротворчої діяльності. Ураховуючи необхідність успішного вирішення цієї проблеми, нами окреслено завдання:

- встановити основні чинники, які впливають на процес функціонування культуротворчої діяльності студентів вищих педагогічних закладів;

Результати дослідження. Освітньо-виховна діяльність у вищих навчальних закладах носить багатоструктурний характер, й однією із провідних її складових у процесі організації культуротворчої діяльності є естетичне виховання. З огляду на те, що воно “спрямоване на формування і виховання естетичних почуттів, смаків, суджень, художніх здібностей особистості, на розвиток її здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини. Естетичне виховання спрямоване, насамперед, на виховання в людині гуманістичних якостей, інтересів і любові до життя в його різноманітних проявах” [2: 119].

Звернення до життєвого досвіду студентів вищих педагогічних закладів у процесі культуротворчої діяльності поглиблює пізнання мистецтва, що сприяє формуванню естетичної культури, естетичного ставлення та естетичної оцінки. Залучаючи студентів до культуротворчості, спрямованої на вирішення проблем естетичного виховання, педагоги повинні забезпечити певні можливості для її функціонування. Зважаючи на це, нами окреслені чинники впливу, що діють у процесі функціонування культуротворчої діяльності в естетичному вихованні студентської молоді (рис.1). Виховний процес залежить від соціокультурних та психолого-педагогічних, а також комунікативно-діяльнісних чинників впливу.

Соціокультурні чинники впливу, що діють на функціонування культуротворчої діяльності в естетичному вихованні студентів вищих педагогічних закладів. Ефективність виховного процесу залежить від того, наскільки збігаються впливи організованої діяльності та об’єктивних умов. Культуротворча діяльність, зважаючи на зазначене, також потребує створення необхідних умов, які полягають у:

- створенні матеріально-технічних умов для здійснення естетичного виховання студентів у процесі культуротворчої діяльності, а саме, аудиторій, оснащених необхідними технічними засобами та обладнанням, які забезпечують можливість демонстрації, відтворення, показу мистецьких творів та ін.;
- наявності комплексно-методичного забезпечення естетичного виховання студентів у процесі культуротворчої діяльності, яке ґрунтується на виробленні положень, методичних рекомендацій, матеріалів необхідних для організації та проведення заходів відповідно до змісту концепції естетичного виховання;
- естетизації об’єктів пізнання у процесі культуротворчої діяльності, що потребує запровадження до освітньо-виховної роботи такі творчі завдання, конкурси, які б збагачували тезаурус естетичних понять та уявлень студентів щодо оточуючої дійсності, мистецьких цінностей, надбань національної культури, сприяли усвідомленню естетичної цінності об’єктів пізнання.

Психолого-педагогічні чинники впливу, що діють на функціонування культуротворчої діяльності в естетичному вихованні студентів вищих педагогічних закладів, заслуговують особливого розгляду. Зважаючи, що основною фігурою виховного впливу на особистість у освітньо-виховному процесі є педагог. Він як організатор культуротворчої діяльності виступає суб’єктом виховання, який здійснює естетичне виховання студентів під час проведення освітньо-виховних заходів.

Вибір виховних методів, форм, засобів естетичного виховання у процесі культуротворчої діяльності обумовлюється попередньою готовністю педагога до естетичного виховання у процесі культуротворчості: він швидко та легко здійснює відбір методів, форм та засобів, тому що володіє ціннісним сприйняттям світу, розуміє актуальність діяльності й бачить її проблемність, має розвинуту уяву, яка допомагає йому зробити професійно правильний вибір у конкретній ситуації. Принципи такого вибору засвідчують, що естетичні знання, поняття, уявлення акумулюються у свідомості педагога не для того, щоб залишатися певний час інформаційним фоном. Їх головна роль полягає у тому, щоб створювати необхідні передумови для цілеспрямованої організації діяльності за законами краси. Як

зазначає І. Зязюн, “будь-яка професійна підготовка вимагає не тільки засвоєння певної кількості знань, а й вироблення вмінь і навичок формування певного мислення, культури сприйняття, уяви та інших якостей. Така підготовка спеціалістів до виховної роботи передбачає підвищення прикладної спрямованості загальнонаукової та методичної підготовки, тобто практичного оволодіння специфікою виховної роботи” [3: 27].

Ошибка!

Рис. 1. Чинники впливу, що діють у процесі функціонування культурутворчої діяльності в естетичному вихованні студентів ВПЗ.

Водночас із удосконаленням виховних програм, методів та форм виховання, ефективність здійснення естетичного виховання залежить від рівня готовності педагога до здійснення естетичного виховання студентів, цілеспрямованого його виховного впливу на студентів у ході культуротворчої діяльності. Адже на сучасному етапі не завжди організатори освітньо-виховної діяльності надають культуротворчій діяльності відповідного значення у розв'язанні виховних завдань, вважаючи культуротворчість здебільшого як форму дозвілля студентів, пов'язуючи її з практикою ознайомлення з творами мистецтва, ототожнюючи її з художньою діяльністю.

Проте явища культуротворчого змісту впливають на систему естетичних цінностей студентської молоді. Головна їх функція полягає у тому, що вони дозволяють безпосередньо залучати юнаків та дівчат до сприймання ідеї естетичного самовизначення, емоційного співпереживання духовного стану людини, яка прагне будувати своє життя за законами краси. Мистецтво дає конкретні приклади і зразки того, як система естетичних цінностей може бути реалізована в житті сучасника.

Зазначені можливості суспільної практики і культуротворчої діяльності, безперечно, мають вплив на студентів педагогічного навчального закладу. Але ці можливості не можна переоцінювати. Адже майбутні вчителі повинні володіти таким досвідом, який можна вважати достатнім для успішного вирішення завдань естетичного виховання учнів та самореалізації за законами краси. Необхідні умови для цього покликана створити вища школа.

Тому одним із психолого-педагогічних чинників, що впливають на виховний процес, нами визначено готовність працівників вищої школи до організації естетичного виховання у процесі культуротворчої діяльності, яка розкривається в усвідомленні цілей, завдань естетичного виховання студентів вищих навчальних закладів, у володінні певними формами, методами, прийомами та засобами естетико-виховного впливу на студентів у процесі культуротворчої діяльності, що забезпечують його ефективність у вирішенні нагальних завдань з естетичного розвитку особистості студента.

На прикладі системи виховної роботи ХДУ можемо зазначити, що можливості культуротворчої діяльності для виховного впливу на особистість є широкими при забезпеченні цього процесу необхідними умовами, які б враховували певні особливості: мету, об'єкт виховання, його інтереси, завантаженість та розподіл часу тощо. У процесі різнопланової культуротворчої діяльності студенти розвивають свою природну індивідуальність, вихованість. Адже, займаючись улюбленою справою, студент повністю вивільняється від суто ділової сфери спілкування. На думку Г. Падалки, що необхідно зважати на принцип наближення змісту діяльності студентів до специфіки їх майбутньої професії. Перевагу варто віддавати тим засобам впливу, які б найбільшою мірою сприяли розвиткові творчих здібностей, уяви, комунікабельності, невимушеності поведінки студентів [4: 59].

Естетичний розвиток студентів у ході здійснення культуротворчості визначається також їх попередньою підготовкою, тобто наявністю необхідного досвіду естетичного освоєння дійсності. Але слід зауважити, що суб'єктивність культуротворчості студента вищого педагогічного закладу обумовлена динамічним досвідом культурних практик людини як способів її самореалізації й саморозвитку, що визначає характер організації адекватної потребам суспільства освітньо-виховної діяльності. Відповідно учасники культуротворчого процесу мають відмінності у спрямованості естетичних інтересів та потреб; у наявності вмінь та навичок сприймання, пізнання та оцінки естетичних явищ та предметів; у вираженні активності в творчому процесі.

Разом з тим, важливою умовою ефективності естетичного розвитку особистості є зосередженість зусиль педагога на всі прояви прекрасного та потворного, на виявлення індивідуального ставлення до певних явищ природи, мистецтва та явищ сучасного життя. Тому суб'єктивність відображається в індивідуальності культуротворчості студентської

молоді, оскільки являє принципову суб'єктивність вибіркового, особистісного ставлення до цінностей і смислів, потенцію до її творчого інноваційного розвитку.

Отже, зважаючи на відмінність мотивації естетичної активності й естетичного ставлення студентів до оточуючого середовища, можемо зазначити, що студенти мають різний рівень підготовки, але одну мету – задовольнити власні інтереси та потреби, в наслідок чого можливості культуротворчості у процесі естетичного виховання збільшуються, створюючи відповідні умови збагачення естетичного досвіду кожного учасника діяльності.

Комунікативно-діяльнісні чинники впливу, що діють на функціонування культуротворчої діяльності в естетичному вихованні студентів вищих педагогічних закладів, виражаються безпосередньо у взаємодії учасників культуротворчої діяльності у системі студент-студент та викладач-студент.

Використання різноманітних видів і форм культуротворення як пріоритетних та системоутворювальних залежить, насамперед, від інтересів та потреб студентів, потенційних можливостей керівників колективів, направленості освітнього закладу і його структурних підрозділів. Останнім часом у процесі культуротворчої діяльності керівники все більше надають уваги неформальному спілкуванню членів творчих колективів, розвитку комунікативної культури студентів.

На думку В. Абрамяна, важливо, щоб у спільній діяльності способи спілкування були адекватні особистісним особливостям тих, хто навчається, обставинам спілкування. Підкреслимо, що адекватні рівні спілкування сприяють установленню стосунків взаєморозуміння, взаємодопомоги, взаємоповаги один до одного учасників спілкування [1].

Ураховуючи зазначене, з'являються такі нові форми культуротворчої діяльності: як комунікативні ігри, години спілкування, клуби комунікативної культури, гуртки за інтересами і т.ін. Це не тільки значно збагачує виховний процес, але і сприяє підвищенню його ефективності.

Урізноматненість форм і способів культуротворчої діяльності, зв'язок із культурними закладами дозволяють ефективно й інтенсивно розвиватися студентській молоді. З метою задоволення інтересів студентів і створення умов для індивідуального розвитку, доцільно організувати у системі освітньо-виховної роботи творчі студентські об'єднання, колективи тощо. Виходячи з цього, постає об'єктивна необхідність ознайомлення й пізнання в навчально-виховному процесі різних видів мистецтва у їх взаємодії, обумовленій загальною закономірністю художньої творчості та специфікою кожного окремого виду мистецтва. Вплив мистецтва завжди потребує від особистості співтворчості, активного естетичного реагування, пізнання його цінності.

Для того, щоб здійснювана культуротворча діяльність і її вплив на естетичний розвиток особистості студента мали більш цілеспрямований і системний характер, керівники та педагоги об'єднують окремі виховні справи і заходи – тематичні програми, ключові справи тощо, під час яких визначаються естетичні поняття прекрасного і потворного, трагічного і комічного у природі і побуті, у спілкуванні і мистецтві, у праці і творчій діяльності. Завдяки спрямованості культуротворчої діяльності на системність забезпечується ефективне використання її функціональних можливостей естетичного виховання студентів вищих навчальних закладів.

Тому до комунікативно-діяльнісних чинників впливу, що діють на функціонування культуротворчої діяльності в естетичному вихованні студентів вищих навчальних закладів, відносимо системний характер здійснення культуротворчості.

Висновки. На функціонування культуротворчої діяльності в естетичному вихованні студентів вищих педагогічних закладів діють чинники впливу: 1) соціокультурні (матеріально-технічні умови для здійснення естетичного виховання студентів у процесі культуротворчої діяльності, комплексно-методичне забезпечення, естетизація об'єктів пізнання); 2) психолого-педагогічні чинники впливу (готовність педагогів до естетичного виховання у процесі культуротворчості, наявність у студентів необхідного досвіду естетичного освоєння дійсності, ставлення студентів до явищ естетичного змісту у природі,

мистецтві, житті); 3) комунікативно-діяльнісні чинники впливу (відповідність культуротворчої діяльності естетичним потребам та інтересам студентів, використання у процесі культуротворчості різних форм естетичного виховання, системність естетичного виховання у процесі культуротворчої діяльності). Проте, на нашу думку, чинники впливу, що діють у процесі функціонування культуротворчої діяльності в естетичному вихованні студентів вищих педагогічних закладів, потребують більш детального вивчення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абрамян В. Засобами театральної педагогіки //Рідна школа. – 1993. – С.61-63.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. –376 с.
3. Зязюн І. Освіта і вчитель у контексті українського державотворення: Матеріали до доповіді на загальних зборах Академії педагогічних наук України. – К., 1998. – 33 с.
4. Падалка Г. Формирование эстетических идеалов и вкусов будущих учителей музыки: Автореф. дис. ...докт. пед. наук: 13.00.01/ КГПИ им. А.М.Горького. – К., 1989.

УДК 378

Лісіна Л.О.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ-ПОЧАТКІВЦЯ В ПРОФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті досліджуються проблеми соціально-психологічної адаптації вчителів-початківців у професійному середовищі, визначаються психолого-педагогічні умови ефективності цього процесу.

The article is devoted to the research of socio-psychological problem of adaptation of teachers-beginners in professional environment. Psychology-pedagogical terms of effective forming of independence of pupils of primary classes of boarding-schools for orphans are defined and experimentally tested.

Соціально-економічні й соціокультурні зміни, що відбуваються на початку 21 століття у всіх країнах світу, потребують модифікації освітнього процесу й істотних змін у педагогічній теорії й практиці. Основні принципи освітньої політики в Україні розкриті в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, концепціях педагогічної освіти. Програма дій по реалізації Національної доктрини одним із пунктів містить “Забезпечення системи освіти висококваліфікованими кадрами, їхня підтримка державою й суспільством”. Але, за даними Міністерства освіти й науки України (2001 р.), 77,3 % вчителів, що працюють у школі, мають вік старше 31 року, з них 52% знаходяться в стані професійного вигорання. За даними дослідження Центру Разумкова (2002 р.), лише 30,5 % студентів вищих педагогічних навчальних закладів освіти збираються працювати вчителями після випуску, 11, 2% вчителів-початківців протягом трьох років змінюють професію педагога на іншу [6: 20]. Це не випадково, адже професійне середовище ставить перед учителем багато вимог [1: 70–71]: когнітивно складні комунікації; емоційно насичене ділове спілкування; необхідність постійного саморозвитку й підвищення професійної компетентності; постійна адаптація до нових учнів і їх батьків, педагогічних ситуацій, що змінюються; пошук нових рішень; висока відповідальність за справу й вихованців; самоконтроль і вольові рішення; відсутність готових рішень тощо. Тому вирішення проблеми адаптації вчителів у професійному середовищі – надзвичайно важливий аспект.

Необхідно відзначити, що проблема адаптації – одна із самих значущих міждисциплінарних проблем, що вивчається в різних сферах діяльності людини: психолого-педагогічної (П.К. Анохін, Л.О. Кандибовіч, О.Г. Мороз, І.В. Шалигіна й ін.), соціально-